

■ Gulay

Ustad şair Tofiq Fikrətin böyük türk dünyasının qafasına, yaşam tərzinə sirayət etdiyi bir həqiqət vardı ki, "qüdsi-birer misali-vətəndir... Vətən cəsur insanların omuzları üstündə yüksəlir". Böyük şair bu fikir ucalığından təlqin etməkdəydi ki, hər ildırımında bir gecə, bir kölgə devrilir:

*Hər ildırımında bir gecə, bir kölgə devrilir,
Bir üfqi iqtıla açılır, yüksəlir həyat.
Yüksəlməyən düşər: ya tərəqqi, ya inhimat!
Yüksəlməli, toxunması alnın səmalara,
Doymaz bəşər dedikləri quş iqtillara...*

Çanaqqala zəfəri - 100

*Gərçi mərc eylədiyin ədvarrara da yetməz o kitab,
Səni ancaq əbədiyyətlər edər istnab.
"Bu daşımır" deyərək Kəbəni tikmə başına,
Ruhumun vəhyini duysam da keçirsəm daşına,
Sonra göy qübbəsini alısam da riza namiylə
Qanayan ləhdinə çəksəm bütün acramiylə,
Mor buludlarla açıq türbənə çatsam da tavan,
Yeddi qəmdilli Sürəyyanı uzatsam oradan...
Sən bu avizənin altında bürünmüş qanına,
Uzanırkən gecə mehtabı gətirsəm yanına...
Türbədər dəyə ta fəcrə qədər bəklətsən,
Gündüzün fəcr ilə avizəni ləbriz etsəm,
Tüllənən məqrubi axşamları sarsam yarana
Yenə bir şey yapa bildim deyəməm xatirinə...*

Bu ölməz misraların müəllifi Məhmet Akif Ersoy o böyük, inamlı şairlərdən idi ki, Çanaqqala savaşının atəşlərə bülənd olan çağında Almaniya-Türkiyə arası dostluq mübadiləsinin təməl daşını siyasi ambisiyalarının güdazından qorumaq üçün Amaniyaya dəvət olunmuşdu. Berlinə qədəm basdığı ilk dəqiqələrdə bir az dincəlmək üçün Məhmed Akif dedəməzi şəhərin ən dəbdəbəli, adlı-sanlı oteline götürmüşdü. Qəbul etməmişdi. Ele zənn etmişdilər bu

yazmaq o tarixi döyüş günlərində əl-ayağını, güllə, top mermisi aparmış, atəş içində yanıb-qovruulan, can vuruşu çəkən Türk əsgərinin son nəfəsdə bütün gücünü-qüvvətini toparlayaraq "məni bölüyünün arasına götürün, qoyun silahdaşlarının hücum mənzərəsini seyr edim" istəyini göz önünə gətirməkdi.

Çanaqqala haqqında yazmaq bəxtiyar ananın cəbhəyə yola saldığı oğluna "get, düşməne arxa çevirmə, üstümə məğlub şəkildə dönmə!" deyərək öyüd verdiyi durumu yenidən yaşamaqdı.

Çanaqqala haqqında yazmaq Məhmet Akif Ersoya dönmək, onun böyük amalını, düşüncəsini yenidən yaşamaqdı.

Və bu səbəblərdən də Çanaqqala haqqında yazmaq çox məsuliyyətli, şərəfli olduğu qədər də ağır, ağırlı bir işdir. Ən azından kəsilmiş, param-parça edilmiş o gözəl türk əsgərlərinin durumunu, insanlığını yetərincə anlamaq biləcəyinin səksəkəsi qarşında lay divar kimi durur.

Əzəl başdan bu barədə Məhmet Akif Ersoy yazdıqları bədii həqiqəti ötüb keçmək, ondan yaxşısını dilə, qələmə gətirmək məsuliyyətli işdi, əksər hallarda isə heç mümkün deyil...

həqiqətinə, Çanaqqala şəhidlərinə həsr olunduğunun fərqi varırsan. Bunun bir əsas səbəbi ruh birliyindən və eyni millətin fərqli coğrafiyalarda eyni güc mənbələri tərəfindən eyni sınaqlara çəkilməsindən irəli gəlir. İsbata ehtiyacı yoxdur ki, Çanaqqala savaşının fikir babalarının torunları 20-ci əsrin son onilliyində Bakıda 20 Yanvar, Sumqayıt, Xocalı, bütövlükdə Dağlıq Qarabağ faciəsinin yaşamasına rəvac verdilər. Əgər Çanaqqala savaşının o çətin günlərində Məhmet Akif Ersoy millətin ümumi ruhunu ölməz sənətinin - şerin, sözün dili ilə dünyaya görk edirdisə, 20 Yanvar, Xocalı çsoyqırımı, Dağlıq Qarabağ şəhidliyi günlərində xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə tarixi mücadiləmizin yeni poetik salnaməsini yaradırdı.

Yazırdı ki:

*Hardaysa bu dəmdə
Dəryada batan var.
Vardırsa köməksiz -
Fəryada çatan var.*

*... Dünya quru bir səs,
Qəm çəkməyə dəyməz.
Yüz-yüz itən olsun,
Min-min də bitən var.
Şükr eyləyalım ki,
Bizlərdən həm əvvəl
Həm sonra Vətən var.*

Bütövlükdə Qarabağ savaşının cəfədarlarının, şanlı şəhidlərimizin Vətən eşqinin dilmancı olan bu misralar haradasa ele bil ki, Çanaqqala bahadırlarının dilindən səslənib. Bu mənada istər Çanaqqala, istərsə də Qarabağ savaşının cənnətlik şəhidlərinin adı, ünvanı şerin-sözün yaddaşında xüsusi bir doğmalılıqla qovuşur, eyni ruhla, eyni adla və eyni fikir ucalığıyla öylür, tarixləşir. Seçib-ayırmaq qeyri-mümkündür, ki, xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin bu ağırlı, eyni dərəcədə də qürurlu misralarının fikir yükündən Çanaqqala, yaxud Qarabağ şəhidlərinin payına daha çox ehtiram payı düşür:

*Qatil gülləsinə qurban gedirsən
Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.
Üçrəngli bayrağı öz qanlarıyla
Vətən göylərinə çəkdi şəhidlər.*

*Zalim öyünməsin zülmələriylə,
Min bir böhtanıyla, min bir şəriylə,
Həqiqət uğrunda ölümləriylə
Ölümü kamana çəkdi şəhidlər.*

Çörəyimizi yeyən, suyumuzu içən, ocağımıza sığınan erməni vandallarının birdən-birə canavarlaşması, haqqımızı tapdarması, eyni zamanda da ele həmin xaçlı hiyləgərliyi ilə canavarlaşdırılması gözlərim önünə gəlir. Biz ki, can, qan qardaşımız Türkiyəli insanlar kimi hər kəsə ədalətlə yanaşırdıq. Biz ki, tolerant zəkamız, qardaşlıq dünyamızla bir arada hər bir bəşər övladına dost-qardaş gözü ilə baxmaqdaydıq. Biz ki, dostluq-qardaşlıq dünyasının qarasevdalı pərvanələri idik. Ancaq həlledici məqamda, xaçlı fitnəsinin növbəti mərhələsi məkr ocağını şöləndirən kimi tarixi qonşularımız dönüb əzəlki tarixi düşmənlərimiz oldular. Əsrin sonu əvvəlinə bənzədi. Və biz yenidən Çanaqqala rufhuna, Çanaqqala düşüncəsinə hesablanmalı olduq. Ruh, düşüncə öndərlərimiz yenidən bu mövzuya qayıtdılar. Bu sətirləri yazdıqca qələm dostum Barat Vüsalın misralarını yada salır və o şerin fəlsəfəsinə varıram:

*Türke şərəf gətirib "Çanaqqala savaşı",
Türkün xeyrinə edib Allah Təala, savaşı.
Mənim də, mən türkün də belə ola savaşı,
Almamış ölüməmə, mən öz sənət qalamı,
Yazmamış ölüməmə, mən öz "Çanaqqalam"!*

*Mən də son əsgər kimi mərmimi atacağam,
Düşməni bir-birinə görərsən, qatacağam!
Mən arzuma bilərəm, haqq-nahaq çatacağam,
Al qanımla yuyacam qan fışqıran yarımı,
Yazmamış ölüməmə, mən öz "Çanaqqalam"!*

*Uğraş, didiş, ara, bul, qoş, atıl, bağır,
Durmaq zamanı keçdi, çalışmaq zamanıdır.*

Bu, o zaman, o dövr idi ki, Türkiyə şerinə sadə xalq dilini, yazılı ədəbiyyata şifahi el ədəbiyyatının biçimlərini, özəlliklərini gətirən görkəmli şair Məhmed Emin Yurdəqul "Ey millətim, oyan" - deyərək Vətən, yurd varlığı önündə saç və saqqal ağardaraq Vətən, mücadiləsi aparırdı. Və aparılan millət mücadiləsi bu gün Türkiyə Cümhuriyyətinin dövlət Himni olan "İstiqlal marşı"nın müəllifi Məhmet Akif Ersoyun millət mücadiləsi, bu yöndən Çanaqqala savaşının zəşfərini təmin edən ölməz misralarını Türk dünyasının vəfalı yaddaşına yansıtmışdı ki:

*Ey bu torpaqlar üçün torpağa düşmüş əsgər,
Göydən əcdad enərək öncə o pak alını, dəyər.
Nə böyüksən ki, qanun qurtarıyor şəhidi,
Qədrin aslanları ancaq bu qədər şanlı idi.
Sənə dar gəlməyəcək məqbəri kimlər qazsa,
"Gömləmə gəl səni tarixə" desəm, sığmazsan.*

lüks otel onun istəyincə deyil, daha yaxşısını arayıb tapmışdılar. Məhmet Akif dedəməz burada da dincəlməmişdi, daha sadə, lap adilərin adisi olan bir otele düşmək istədiyini bildirmişdi. Bu durumu, Məhmet Akifin istəyini anlamayanlara bildirmişdi ki, orda, Türk dünyasının şərəf abidələrindən biri olan Çanaqqalada soydaşlarım, imanlı, inamlı Türk mehmetçikləri can, qan ağırsı çəkdiyi, mərhumiyyətlərə düşər olduğu bir vaxtda mənim haqqım yoxdu ki, Almaniyada dəbdəbəli, lüks otellərdə dincəlim. Belə olarsa sabah şəhid ruhu millət qınağı qarşısında hansı üzlə cavab verə bilərəm. Olurmu bu?

O cavabı, münasibətilə Məhmet Akif dedəməz bütöv Türk insanının əxlaqını, baxışını, böyük durumunu ortaya qoymuşdu. Və onun simasında Çanaqqalada şəhid olan hər bir mehmetçik kimin uğrunda vuruşduğunu çox yaxşı bilirdi.

Çanaqqala haqqında yazmaq bütün zamanlar üçün şərəf, iman, inam işidi.

Eyni zamanda Çanaqqala haqqında

Ancaq ilahi söz həmişə ayaqda olur ki, böyük duyğuların, böyük hünərin, böyük dastanını yarada bilsin. "Sən hünər göstər, mən dastan yazım!" tapşırması var şerimizin, sözümlərin. Tofiq Fikrətdən Məhmed Hadiyə, Hüseyin Cavide, Məhmet Akif Ersoya, Məhmet Akifdən Arif Nihad Asyağa, Nihal Atsız, Bəxtiyar Vahabzadəyə qədər silsilə kimi davam edib gələn savaş şerimizin bətinə eyni bir qövmün - Türk insanının yenilməz ruhu bütün qapsamıyla özünü bürzə verməkdedi. Adlarını çəkdiyimiz, eyni zamanda da çəkilməsi mütləq vacib olan söz sərkdələrimizin yaradıcılığından birbaşa, yaxud dolayısı ilə Çanaqqala savaşının fəlsəfi-ruhi yaşamaı, dərki öz parlaq ifadəsini tapıb. Bu mövzu o qədər doğma, milli qürur hissi ilə iç-içədir ki, hətta konkret olaraq tamamilə fərqli bir mövzuya həsr edilmiş yenilməzlik, mübarizə ruhunun ifadəçisi olan şeirlər belə Çanaqqala ehtişamını yada salır və tamamilə fərqli zamanda, fərqli məkanda baş verənlərə yönəli fikirlərin belə birbaşa Çanaqqala

Təsisçi: Sona VƏLİYEVA	Baş redaktor əvəzi: İlham QULİYEV	Ünvan: Bakı ş. Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, 25-ci bina Telefon: 510-61-92, "432-88-45, Faks: 510-61-93 E-mail: kaspi@azdata.net	Qəzet Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində qeydiyyatdan keçib. Lisenzia №022264, Qeydiyyat №V 64	Qəzet redaksiyanın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib. Bazar və bazar ertəsindən başqa hər gün çıxır.	Tiraj: 5000 <i>Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər</i>
-------------------------------------	--	--	--	--	---